

Učni načrt

USPOSABLJANJE O OVIRAH »RANLJIVIH« SKUPIN V SISTEMU ZDRAVSTVENEGA VARSTVA IN POMENU ZMANJŠEVANJA NEENAKOSTI V ZDRAVJU

Pripravile:

doc. dr. Jerneja Farkaš Lainščak, dr. med., spec. jav. zdravja

dr. Ivanka Huber, prof. slov. in soc.

doc. dr. Uršula Lipovec Čebren, univ. dipl. kulturologinja

mag. Marija Milavec Kapun, viš. med. ses., univ. dipl. org., prof. def.

Ljubljana, 2015

1 Vsebina

Usposabljanje o ovirah »ranljivih« skupin v sistemu zdravstvenega varstva in pomenu zmanjševanja neenakosti v zdravju, ki ga bo vodila interdisciplinarna skupina strokovnjakov tako s področja zdravstva kot humanistike in družboslovja, zajema naslednje vsebinske sklope:

1. Neenakosti v zdravju
 - Determinante zdravja
 - Socialno-ekonomski položaj in kazalniki zdravja
 - Neenakosti v zdravju v Sloveniji
 - Razlike v neenakostih v zdravju med evropskimi državami
 - Pristopi in politike za zmanjševanje neenakosti v zdravju
2. Nevidni in neslišni: »ranljive« skupine ter njihove ovire pri vstopu v sistem zdravstvenega varstva in znotraj njega
 - Kako se kaže »ranljivost« na področju zdravja in zdravstva?
 - Kdo so »ranljive« skupine?
 - Ovire »ranljivih« skupin v dostopu do sistema zdravstvenega varstva
 - Ovire »ranljivih« skupin v sistemu zdravstvenega varstva
3. Zagotavljanje enakosti v zdravstveni oskrbi »ranljivih« skupin: od mednarodnih standardov do lokalnih ukrepov
 - Enakost in zdravstvena oskrba
 - *Standard za zagotavljanje enakosti v zdravstveni oskrbi »ranljivih« skupin*
 - Orodje za samoocenjevanje zdravstvenih ustanov na podlagi *Standarda za zagotavljanje enakosti v zdravstveni oskrbi »ranljivih« skupin*
 - Razvijanje kulturnih kompetenc zdravstvenih delavcev
 - Tolmačenje in medkulturna mediacija v zdravstvu
 - *Program integrirane preventive kroničnih bolezni in zmanjševanja neenakosti v zdravju pri odraslih*

4. Skupnostni pristop

- Pojem skupnosti
- Kaj je skupnostni pristop?
- Vzpostavitev skupnostnega pristopa
- Partnerji skupnostnega pristopa
- Dinamika, koordinacija in udejanjanje skupnostnega pristopa
- Vloga in pomen skupnostnega pristopa za boljše zdravje in zmanjševanje neenakosti v zdravju v lokalni skupnosti
- Vloga zdravstvenega doma v skupnostnem pristopu
- Primer dobre prakse skupnostnega pristopa v projektu *Skupaj za zdravje*

Usposabljanje o ovirah »ranljivih« skupin v sistemu zdravstvenega varstva in pomenu zmanjševanja neenakosti v zdravju je namenjeno:

- zdravstvenim delavcem na primarni ravni zdravstvenega varstva (na primer zdravnikom, diplomiranim medicinskim sestram v referenčni ambulanti družinske medicine, diplomiranim medicinskim sestram v patronažnem varstvu, izvajalcem ne-medikamentoznih obravnav v Centrih za krepitev zdravja in drugim);
- partnerjem skupnostnega pristopa v lokalnem okolju (na primer Centru za socialno delo, Zavodu Republike Slovenije za zaposlovanje, Zavodu za zdravstveno zavarovanje Slovenije, predstavnikom občine, različnim nevladnim organizacijam, Območni enoti Nacionalnega inštituta za javno zdravje in drugim).

2 Cilji in kompetence

Namen *Usposabljanja o ovirah »ranljivih« skupin v sistemu zdravstvenega varstva in pomenu zmanjševanja neenakosti v zdravju* je, da udeležence ob njihovem že pridobljenem strokovnem znanju opremi s tistimi znanji in kompetencami, ki so pomembna in potrebna za razumevanje »ranljivih« oseb, njihovih ovir v dostopu do sistema zdravstvenega varstva in znotraj njega ter pomena zmanjševanja neenakosti v zdravju.

Udeleženci se seznanijo s/z:

- različnimi determinantami zdravja ter njihovim vplivom na zdravje;
- neenakostmi v zdravju v Sloveniji in v Evropi;
- pristopi in politikami za zmanjševanje neenakosti v zdravju;
- različnimi »ranljivimi« skupinami;
- njihovimi potrebami in ovirami v dostopu do sistema zdravstvenega varstva in znotraj njega;
- mednarodnimi standardi za zagotavljanje enakosti v zdravstveni oskrbi »ranljivih« skupin;
- *Standardom za zagotavljanje enakosti v zdravstveni oskrbi »ranljivih« skupin*, njegovim razvojem in namenom uporabe;
- orodjem za samoocenjevanje zdravstvenih ustanov;
- pomenom razvijanja kulturnih kompetenc zdravstvenih delavcev;
- pomenom tolmačenja in medkulturne mediacije v zdravstvu;
- pojmom skupnosti;
- vlogo in pomenom skupnostnega pristopa;
- možnostjo udejanjanja skupnostnega pristopa;
- vlogo in pomenom skupnostnega pristopa za boljše zdravje in zmanjševanje neenakosti v zdravju v sodelovanju z različnimi partnerji;
- vlogo zdravstvenega doma v skupnostnem pristopu;
- *Programom integrirane preventive kroničnih bolezni in zmanjševanja neenakosti v zdravju pri odraslih*;
- primerom dobre prakse skupnostnega pristopa v projektu *Skupaj za zdravje*.

3 Predvideni rezultati

Predvideni rezultati *Usposabljanja o ovirah »ranljivih« skupin v sistemu zdravstvenega varstva in pomenu zmanjševanja neenakosti v zdravju* so:

- Poznavanje ključnih determinant zdravja in njihovega vpliva na zdravje.
- Poznavanje neenakosti v zdravju v Sloveniji in v Evropi.
- Razumevanje pomena zmanjševanja neenakosti v zdravju.
- Poznavanje različnih »ranljivih« skupin, njihovih potreb in ovir v dostopu do sistema zdravstvenega varstva in znotraj njega.
- Poznavanje *Standarda za zagotavljanje enakosti v zdravstveni oskrbi »ranljivih« skupin* in orodja za samoocenjevanje zdravstvenih ustanov.
- Razumevanje pomena razvijanja kulturnih kompetenc zdravstvenih delavcev.
- Razumevanje pomena tolmačenja in medkulturne mediacije v zdravstvu.
- Poznavanje skupnostnega pristopa, njegove vloge in pomena za boljše zdravje in zmanjševanje neenakosti v zdravju.
- Poznavanje vloge zdravstvenega doma v skupnostnem pristopu.
- Poznavanje *Programa integrirane preventivne kroničnih bolezni in zmanjševanja neenakosti v zdravju pri odraslih*.

4 Metode poučevanja in evalvacija

Vsebinski sklopi so zastavljeni tako, da poleg predstavitev omogočajo delavnične oblike dela, kjer je snov obravnavana interaktivno preko dela v dvojicah ali manjših skupinah. Uporabljene so različne metode dela, kot so razlaga, delavnica z več didaktičnimi nalogami ter skupinska diskusija v manjših (do 5 udeležencev) ali večjih skupinah (do 20 udeležencev). Med predstavitvami potekajo tudi projekcije vizualnega gradiva, ki predstavlja aktualne primere iz Slovenije ter služi kot osnova za razpravo z udeleženci.

Usposabljanje o ovirah »ranljivih« skupin v sistemu zdravstvenega varstva in pomenu zmanjševanja neenakosti v zdravju predvidoma obsega 5 ur. Ob koncu usposabljanja se izvede evalvacija bodisi kvantitativno (z anketiranjem) bodisi kvalitativno (s pogovori z udeleženci).

5 Temeljna literatura in viri

1. Belović B, Zaletel-Kragelj L, Farkaš Lainščak J. Z zdravjem povezan življenjski slog Romov: prispevek k zmanjševanju neenakosti v zdravju. Murska Sobota: Pomursko društvo za boj proti raku, Nacionalni inštitut za javno zdravje, 2015.
2. Bofulin M, Bešter R. Enako zdravstvo za vse: imigranti v slovenskem zdravstvenem sistemu. V: Medvešek M, Bešter R, ur. Državljeni tretjih držav ali tretjerazredni državljani: integracija državljanov tretjih držav v Sloveniji. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja, 2010: 270–311.
3. Brovč M, Ahčin J, Šlajpah M, Rotar-Pavlič D. Ekonomski imigranti v Sloveniji in njihova stališča o boleznih – kvalitativna raziskava. Zdrav Var 2009; 48: 26–32.
4. Buzeti T, Gabrijelčič Blenkuš M, Gruntar Činč M, Ivanuša M, Pečar J, Tomšič S, et al, ur. Neenakosti v zdravju v Sloveniji. Ljubljana: Inštitut za varovanje zdravja Republike Slovenije, 2011.
5. Calavita K. Immigrants at the margins: Law, race and exclusion in the Southern Europe. Cambridge: Cambridge University Press, 2005.
6. Castañeda H. Perspectives on gender, health care, and illegal migration in Germany and the United States. V: Schrover M, van der Leun J, Lucassen L, Quispel C, ur. Gender and illegal migration in global and historical perspective. Amsterdam: IMISCOE/Amsterdam University Press, 2008: 171–88.
7. Farkas J, Pahor M, Zaletel-Kragelj L. Self-rated health in different social classes of Slovenian adult population: nationwide cross-sectional study. Int J Public Health 2011; 56: 45–54.
8. Farkaš Lainščak J, Huber I, Maučec Zakotnik J, Sedlar N, Vrbovšek S, ur. Program integrirane preventivne kroničnih bolezni in zmanjševanja neenakosti v zdravju pri odraslih: priložnik za izvajanje programa s primeri dobrih praks. Ljubljana: Nacionalni inštitut za javno zdravje, 2016.
9. Helman C. Culture, health and illness. New York: Oxford University Press, 2007.
10. Javnozdravstveni vidiki obravnave ogroženih in ranljivih skupin prebivalstva. Ljubljana: Ministrstvo za zdravje, Sektor za zdravstveno varstvo ogroženih skupin prebivalstva, 2007.
11. Krek M. Ko si na dnu. Koper: Zavod za zdravstveno varstvo Koper, 2010.
12. Lipovec Čebtron U. Slepa pega evropskega zdravstva: analiza nekaterih vidikov zdravja migrantov. V: Medica K, Lukič G, Bufon M, ur. Migranti v Sloveniji – med integracijo in alienacijo. Koper: Založba Annales, 2010: 51–87.
13. Lipovec Čebtron U. The construction of a health uninsured: People without medical citizenship as seen by some Slovene health workers. Stud Ethnol Croat 2011; 22: 187–212.
14. Mladovsky P. Migrant health in the EU. Eurohealth 2007; 13: 9–13.

-
15. Razpotnik Š, Dekleva B. Brezdomstvo, zdravje in dostopnost zdravstvenih storitev. Ljubljana: Ministrstvo za zdravje, 2009.
 16. Towards reducing health inequities: A health system approach to chronic disease prevention. A discussion paper. Vancouver, British Columbia: Population and Public Health, Provincial Health Services Authority, 2011.
 17. Zdravje 2020. Temeljna evropska izhodišča za vsevladno in vsedružbeno akcijo za zdravje in blagostanje. Kopenhagen: Svetovna zdravstvena organizacija, 2014.